

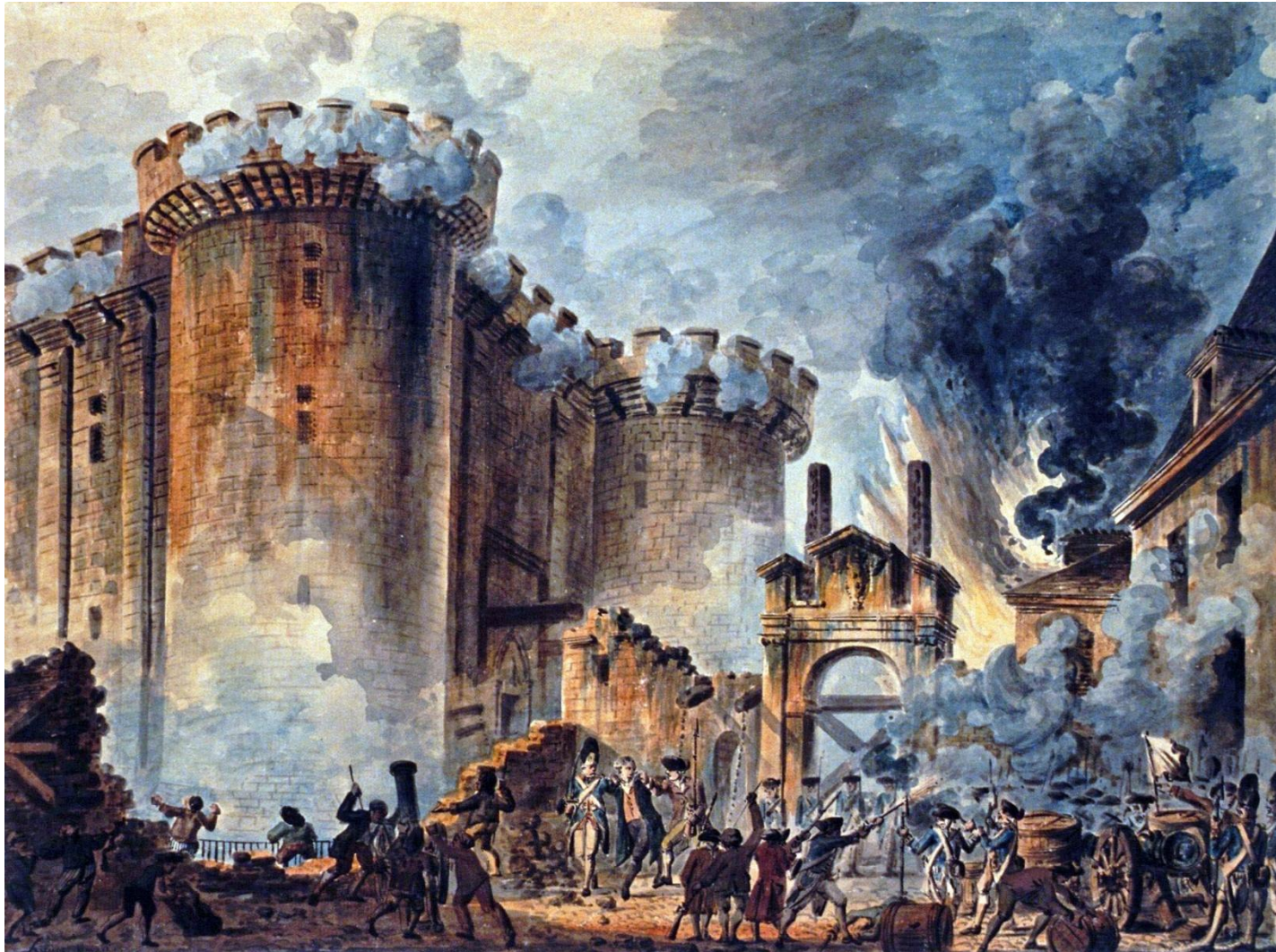
Утворення та розвиток буржуазної держави і права у Франції

План лекції

- 1. Причини та початок Великої Французької революції 1789-1799 рр.
- 2. Конституція Франції 1791 р. та проголошення конституційної монархії
- 3. Перша Французька республіка. Якобінська диктатура (1793-1794)
- 4. Термідоріанський переворот. Конституція Франції 1795 р.
- 5. Переворот 18 брюмера. Конституція 1799 р. Особливості політики Наполеона
- 6. Перша Французька імперія (1804-1814). Наполеонівські війни
- 7. Реставрація Бурбонів. “Сто днів”. Віденський конгрес
- 8. Липнева революція 1830 р.
- 9. Друга Французька республіка (1848-1852)
- 10. Друга Французька імперія (1852-1870)
- 11. Характеристика права буржуазної Франції
- 12. Становлення Паризької Комуни
- 13. Державний лад Паризької Комуни та її основні нормативні акти
- 14. Судові та каральні органи Паризької Комуни
- 15. Повалення Паризької Комуни. Третя республіка у Франції

1. Причини та початок Великої Французької революції 1789-1799 рр.

Причини революції

- 1. Панування **абсолютизму** у Франції не влаштовувало буржуазію.
- 2. **Привілеї** дворянства та духовенства дратували третій стан.
- 3. У XVIII ст. Франція вела численні **війни**, що **спустошували казну** (Війна за іспанську спадщину, Війна за австрійську спадщину, Семилітня війна, підтримка США у Війні за незалежність тощо).
- 4. Королівський двір витрачав шалені кошти на бали, бенкети і предмети **розкоші**.
- 5. **Тяжке** соціально-економічне **становище** (30 неврожайних років упродовж XVIII ст., наявність 1 млн. 200 тис. жебраків серед населення у 25 млн. чол.).
- 6. **Феодальні повинності** селян (22 млн. чол.): грошова рента феодалу більше 50% доходів, 10 днів панщини на місяць, податок церкві, можливість втрати земельного наділу тощо.
- 7. **Ідеї просвітників** щодо народного суверенітету, демократії, поділу влад, прав людини тощо.

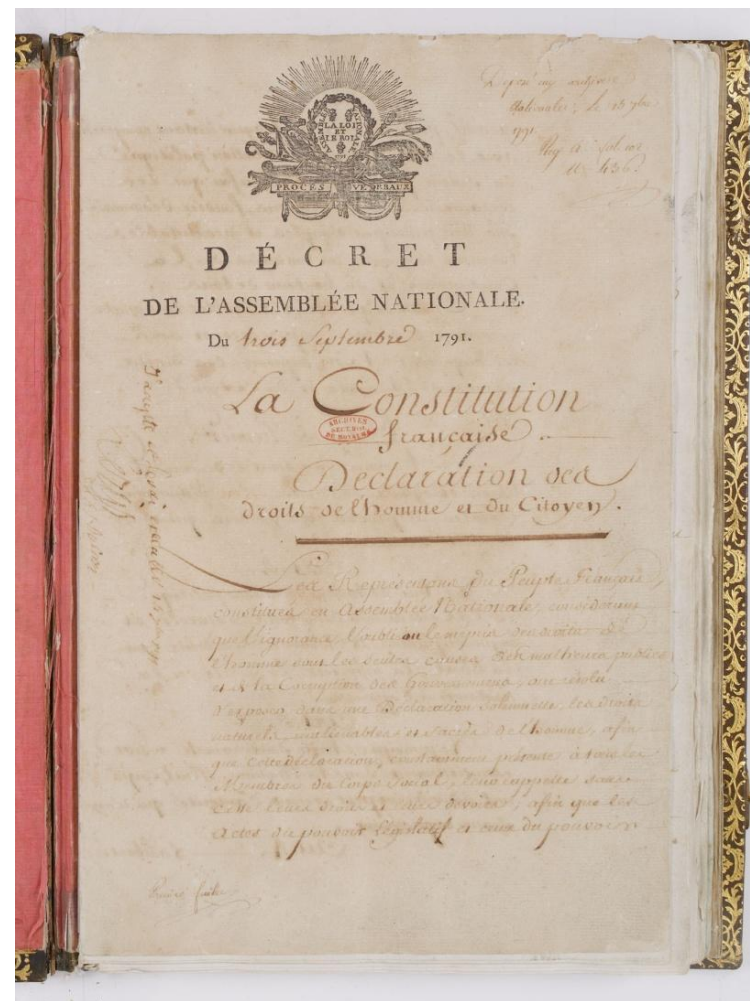
Початок революції

- 1. 5 травня 1789 р. король вперше з 1614 р. скликає **Генеральні штати** (парламент) для запровадження нових податків.
- 2. 17 червня 1789 р. делегати від третього стану оголошують себе **Національними зборами** (лише за їх згодою можна стягувати податки).
- 3. Людовік XVI зробив невдалу спробу силою розігнати Національні збори, розлючені парижани зруйнували **Бастилію** 14 липня 1789 р.
- 4. 9 липня 1789 р. Національні збори перейменувалися на Установчі збори і **26 серпня 1789 р.** прийняли “*Декларацію прав людини і громадянина*” (рівність і невідчужуваність прав, народний суверенітет, недоторканість власності тощо).
- 5. Людовік XVI формально зберігає владу, але реально стає заручником бунтівників і мусить затвердити **Конституцію** від **3 вересня 1791 р.**
- 6. Суттєво **обмежуються привілеї аристократії та церкви**, реєстрація актів цивільного стану переходить з компетенції церкви до компетенції державних органів, скасовується становий поділ, змінюється система оподаткування, запроваджується територіальний поділ на департаменти, дистрикти, кантони і комуни.

Декларація прав людини і громадянина 1789 р.

- Декларація прав людини і громадянина – це програмний документ Великої Французької революції, прийнятий Установчими зборами 26 серпня 1789 р.
- Повністю увійшла в першу Конституцію Франції (1791 р.).
- Проголосила: "народний суверенітет"; "природні і невід'ємні права людини"; загальну рівність громадян перед законом; їхнє право на "свободу, власність, безпеку і опір гнобленню"; свободу особи, совісті, слова, друку та інші буржуазно-демократичні свободи.
- Її прийняття мало прогресивне значення. Вона стала прапором революційних сил, які піднялися на боротьбу проти феодальних порядків і абсолютизму.
- Поряд з цим, оголосивши приватну власність (ст. 17) "священною і недоторканною", Декларація тим самим утверджувала економічну і соціальну нерівність, капіталістичну експлуатацію і гноблення трудящих. Незабаром рядом законодавчих актів (Ле Шапельє законом про заборону робітничих спілок і страйків 1791 тощо) буржуазія обмежила демократичний зміст прав і свобод, проголошених декларацією.

2. Конституція Франції 1791 р. та проголошення конституційної монархії

Конституція Франції 3 вересня 1791 р.

- 1. Конституція 1791 р. базувалася на “Декларації прав людини і громадянина” 1789 р. та закріплювала статус вищих органів влади.
- 2. Народ здійснює управління державою шляхом передачі законодавчої влади – Національним зборам, виконавчої – королю, судової – обраним народом суддям.
- 3. Конституція поділяла громадян на “активних” і “пасивних”. Тільки “активні” громадяни (такі, що відповідають майновому, віковому цензу, цензу осідлості тощо) могли брати участь у виборах.
- 4. Національні збори: приймають закони, визначають державні витрати, встановлюють податки, створюють та ліквідовують посади, визначають розмір армії та флоту, призначають та відкликають вищих чиновників та послів, керують зовнішньою політикою.
- 5. Король очолює адміністрацію, є головнокомандувачем армії і флоту.

Національний Конвент

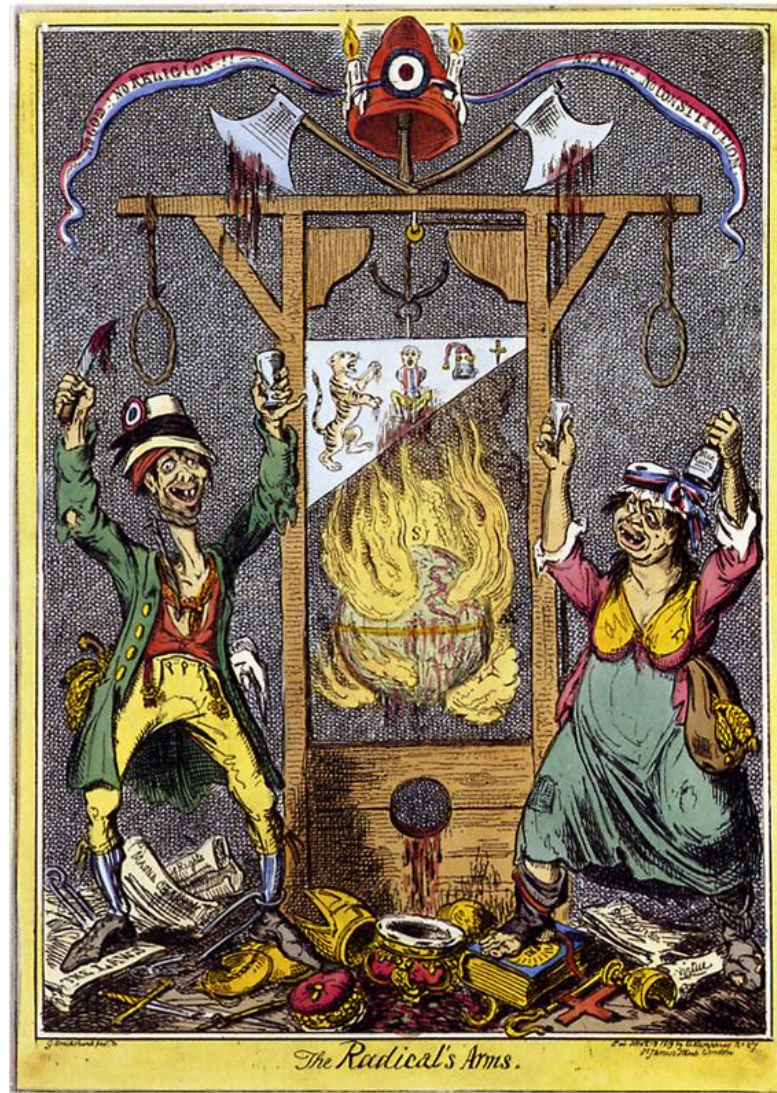
У кінці вересня 1791 р. Установчі збори розійшлися та були скликані Законодавчі Національні Збори (з 745 депутатів: 160 фельянів (за короля), 136 яacobінців (проти короля), інші - нейтральні). Відбуваються **суперечки** між поміркованими жирондистами та радикальними яacobінцями, **інтервенція Австрії**. **21 вересня 1792 р.** розлючений натовп захопив королівський палац. Було скасовано монархію, проголошену Першу Республіку, очолену Національним Конвентом під проводом яacobінців.

Розпочинається епоха **Революційних (1792-1799)** та **Наполеонівських (1799-1815) війн**, що тривали 23 роки та коштували 4-5 млн. життів.

3. Перша Французька республіка. Якобінська диктатура (1793-1794)

Національний Конвент (1792-1795)

- Національний Конвент (1792-1795) – був третім французьким парламентом часів революції.
- Складався переважно з радикальних елементів – 113 якобінців під проводом М. Робесп'єра, Ж.-П. Марата, Ж. Дантона, Л.-А. Сен-Жюста, – та жирондистів і “болота” (включало половину депутатів).
- Проголошено Першу республіку, засуджено до смертної кари Людовіка XVI та Марію-Антуанетту.
- Утворено Комітет громадського добра, Комітет громадської безпеки, революційний трибунал, революційні комітети, надано владу комісарам.
- Відбувається протистояння між жирондистами та якобінцями, збройні виступи у Парижі, політичні убивства, утверджується Якобінська диктатура (терор).
- Встановлено тверді ціни на хліб, прибутково-прогресивний податок, максимальну зарплату, закони проти розкоші, республіканський календар тощо.

Конституція Франції від 24 червня 1793 р.

Конституція I року (Монтаньярська конституція) – прийнята Національним Конвентом 24 червня 1793 р.

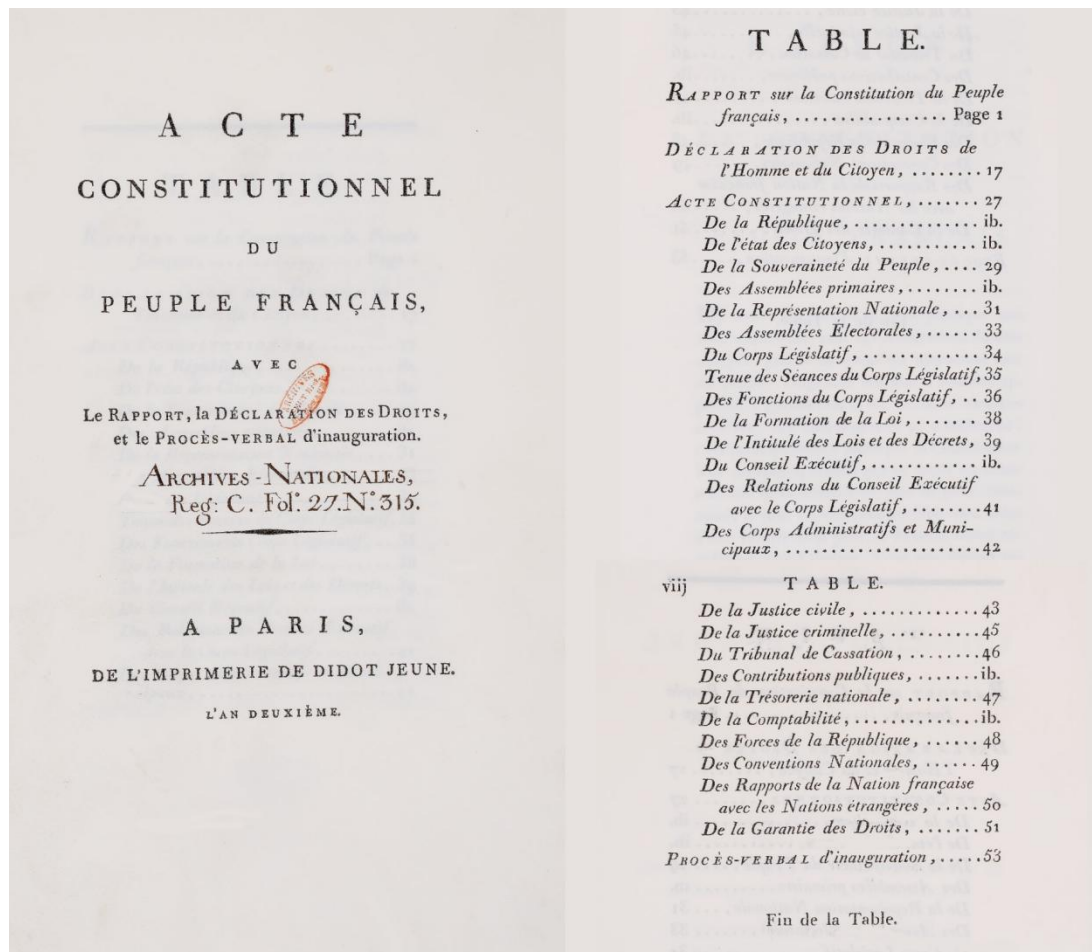
Задекларовано загальне виборче право, реалізація якого була відкладена до кращих часів.

Підкреслює верховенство нації та значення права на опір.

Містить положення про суспільну допомогу та освіту.

Запропоновано обирати Законодавчі збори на 1 рік, з правом видавати декрети і пропонувати закони.

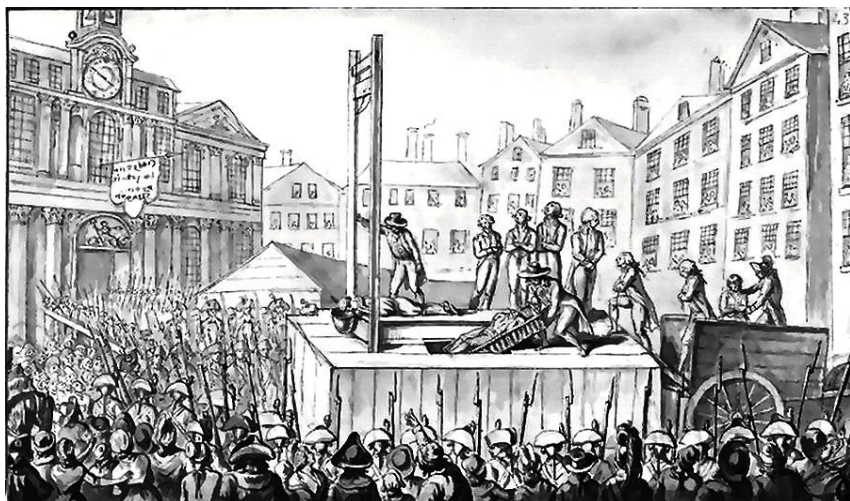
Виконавча влада вручається комітету з 24 осіб, що призначаються законодавчим корпусом з числа кандидатів, запропонованих департаментськими зборами.

Декрет “Про підозрілих” від 17 вересня 1793 р.

- Арешту підлягають усі підозрілі особи, зокрема:
- ті, хто своєю поведінкою, зв'язками, промовами, творами проявили себе як прихильники тиранії, феодалізму або ворогами свободи;
- ті, хто не могли підтвердити законність джерел свого існування;
- ті, кому було відмовлено у видачі свідоцтва про благонадійність;
- державні службовці, зміщені з посад Конвентом або його комісарами.

Якобінський терор (5 вересня 1793 р. – 27 липня 1794 р.).
Лише 9% жертв терору були дійсними ворогами революції.
Чисельність жертв оцінюється в 35 – 300 тисяч і більше.

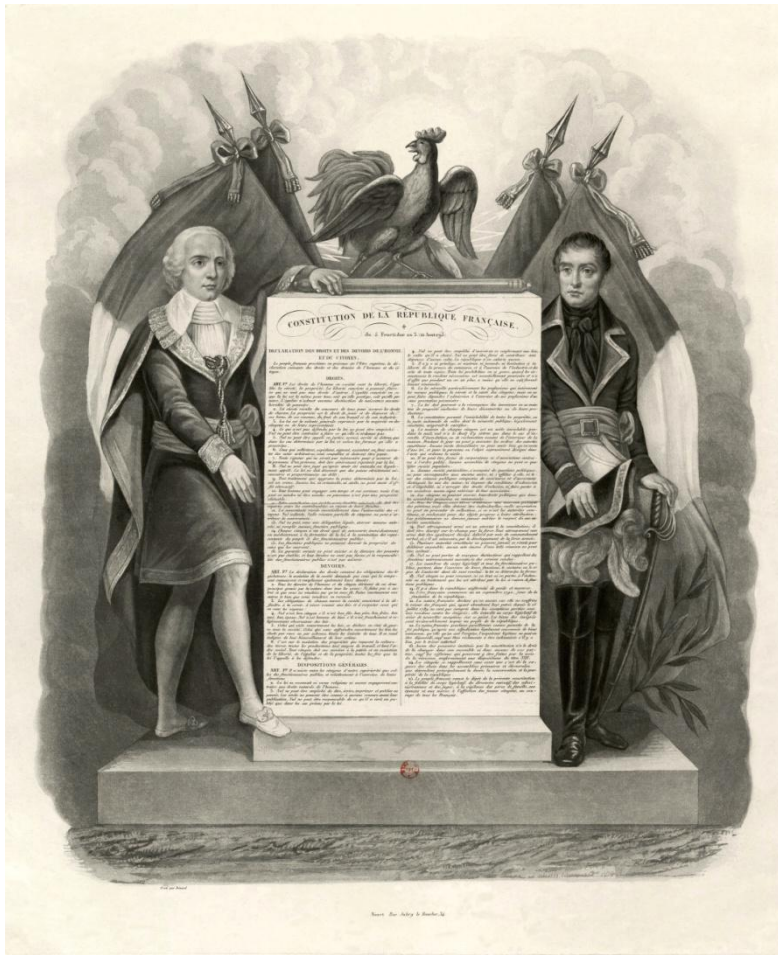
4. Термідоріанський переворот. Конституція Франції 1795 р.

Термідоріанський переворот 9 термідора II року за республіканським календарем (27 липня 1794 р.) побив Якобінську диктатуру.

- На середину 1794 р. революція остаточно перемогла, і потреба в Якобінській диктатурі відпала.
- **Термідоріанці** (помірковані політики та частина Національного Конвенту) висунули гасло “Революція проти тиранії”, виступили за відновлення влади парламенту та **засудили** до страти на гільйотині М. **Робесп’єра** та його найближчих прихильників.
- Влада перейшла до нового уряду – Виконавчої **Директорії (1795-1799)**.
- Директорія намагалася зайняти середню позицію, між роялістами та якобінцями.
- **Загострюється** соціально-економічна та політична **криза**. Народ бідуює і злидарює.
- Корумпована Директорія не може забезпечити революційні завоювання. **Посилюється вплив військових**.

Конституція Франції від 22 серпня 1795 р.

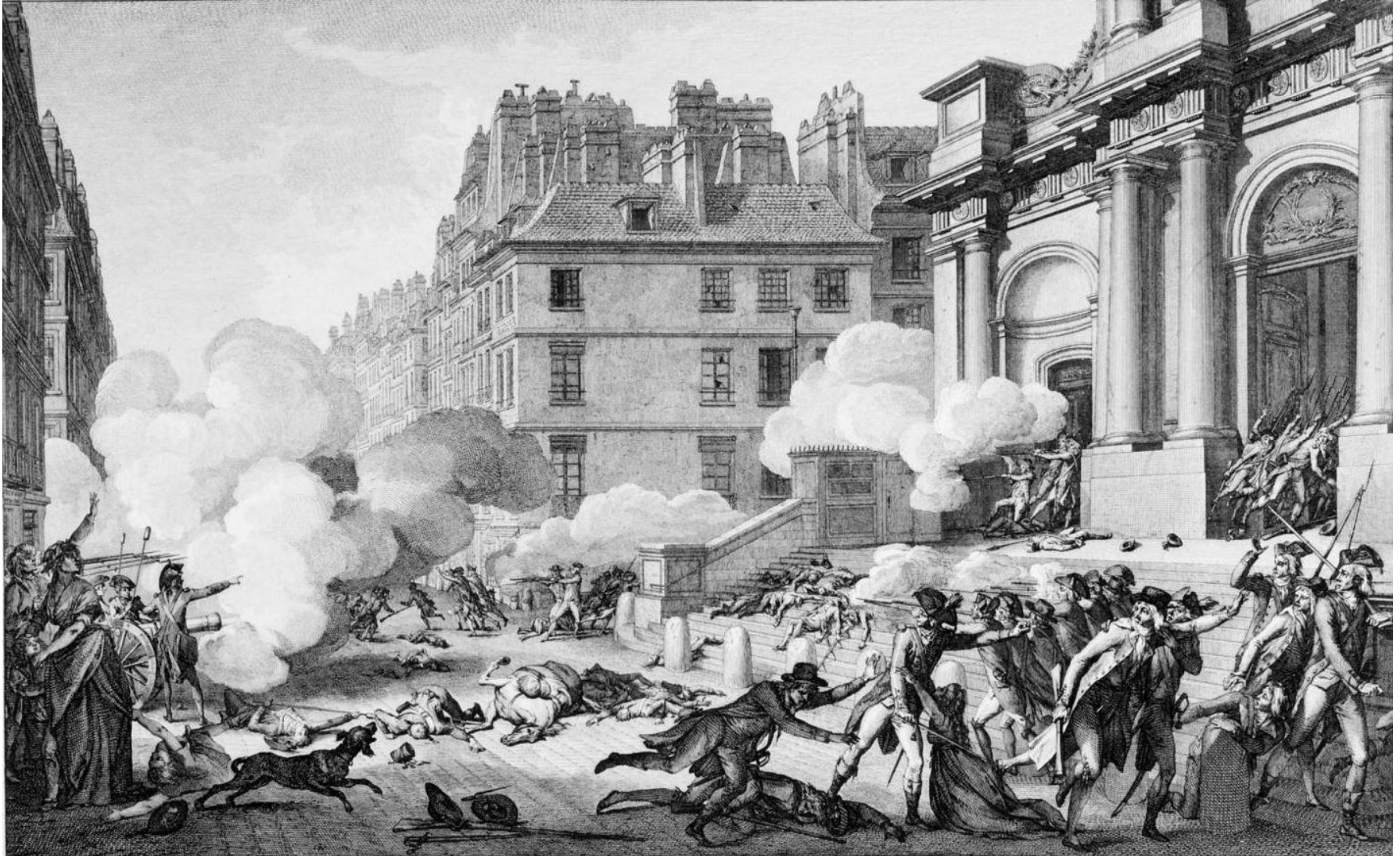

- Прийнята Національним Конвентом 5 фрюктидора III року.
- Парламент обирався на 3 роки.
- Законодавча влада належить двопалатному парламенту (Рада п'ятисот – пропонувала закони, а Рада старійшин - затверджувала).
- Виконавча влада передавалася Директорії у складі 5 осіб.
- Скасовано право на опір та визначено кілька обов'язків людини і громадянина.

У грудні 1793 р. 24-річний капітан артилерії **Наполеон Бонапарт** деблокував **Тулон**, прогнавши англійський флот, за що одержав чин бригадного генерала. Так почалася блискуча кар'єра найвидатнішого полководця всіх часів і народів.

5 жовтня 1795 р. генерал Бонапарт придушив
Вандем'єрський бунт роялістів “залпом картечі”.

Наполеон Бонапарт виявив полководський геній в Італійській кампанії 1796-1797 рр. та особисту вражаючу доблесть у бою за Аркольський міст 15 листопада 1796 р.

Єгипетський похід Наполеона 1798-1799 рр. мав на меті перерізати комунікації Британії з Індією, однак поразка французького флоту у битві при Абу-Кірі утруднила постачання припасів, а політична криза підштовхнула Бонапарта повернутися у Францію та захопити владу.

5. Переворот 18 брюмера. Конституція 1799 р. Особливості політики Наполеона

Генерал Наполеон Бонапарт повертається з Єгипту, здійснює державний переворот 18 брюмера VIII року (9 листопада 1799р.), розганяє Директорію та парламент, захоплює владу та стає Першим Консулом.

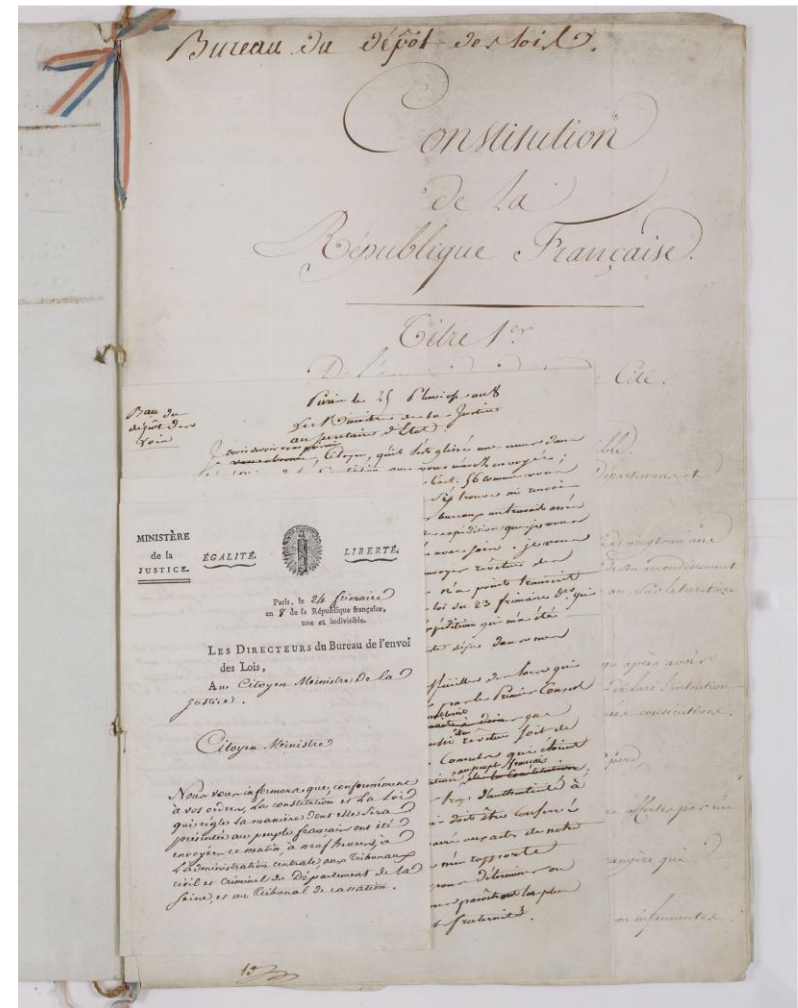
MATINÉE DU 18 BRUMAIRE

Le 18 Brumaire an VIII à la pointe du jour. Napoléon s'assure du serment des officiers de la garnison de Paris, et des généraux les plus distingués.

Конституція Франції від 25 грудня 1799 р. (Конституція VIII року)

- Встановлювала диктатуру **Наполеона**, але прямо не проголошувала її.
- Законодавча влада була розподілена між 4 (!!!) органами – Державною Радою, Трибуналом, Законодавчим корпусом і Сенатом, – що значно послабило її.
- Виконавча влада концентрувалася в руках першого консула **Бонапарта** (2-й і 3-й консули мали лише дорадчі голоси).

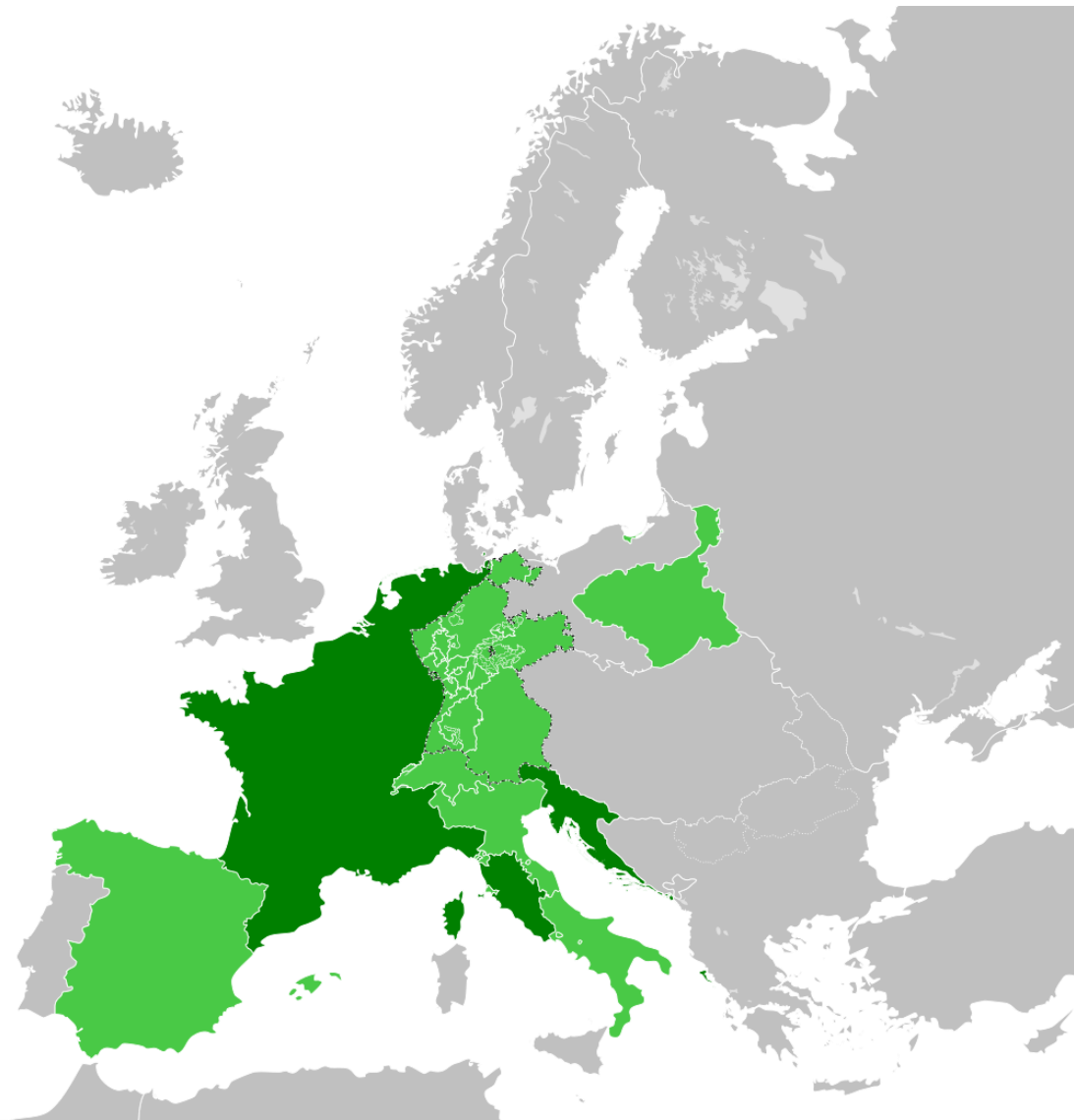
Основні риси внутрішньої політики Наполеона Бонапарта

- Закріплено результати революції (громадянські права, право власності селян на землю, право власності на куплені в ході революції землі, що були конфісковані в емігрантів та церкви тощо).
- Проведено адміністративну реформу.
- Засновано державний Французький банк.
- Створено систему середніх шкіл (ліцеїв) та вищих закладів освіти (Нормальна і Політехнічна школи).
- Закрито 160 з 173 паризьких газет, решту – поставлено під контроль уряду.
- Створено потужну поліцію і таємну службу.
- Проголошено католицизм релігією більшості французів при збереженні свободи віросповідання.
- Запроваджено залежність церкви від держави.
- Запроваджено економічну політику лідерства французької промисловості та фінансової буржуазії в Європі (при протидії Англії).
- Централізовано владу.
- Свобода слова, преси, зборів була скасована. Запроваджено цензуру і пропаганду.
- Запроваджено поліцейський нагляд за робітниками.
- Кодифіковано законодавство.

14 червня 1800 р. Наполеон тріумфально завершує Другу Італійську кампанію перемогою при Маренго над австрійцями.

6. Перша Французька імперія (1804-1814).
Наполеонівські війни

2 грудня 1804 р. Наполеон проголосив себе імператором французів.

Опорою **Наполеона** у війнах проти 7 антифранцузьких коаліцій були його талановиті **маршали**: Бернадот, Берт'є, Бесс'єр, Брюн, Даву, Журдан, Келлерман, Ланн, Лефевр, Массена, де-Монсей, Морт'є, Мюрат, Ней, Ожеро, Периньон, Серюрьє, Сульт, Перрен, Макдональд, Мармон, Удіно, Сюше, Сен-Сір, Понятовський, Груши.

21 жовтня 1805 р. віце-адмірал Гораціо Нельсон розгромив франко-іспанський флот у **Трафальгарській битві**, чим зірвав плани Наполеона щодо завоювання Англії.

2 грудня 1805 р. у битві при Аустерліці Наполеон розгромив австрійців та росіян і виграв війну проти 3-ї антифранцузької коаліції.

14 жовтня 1806 р. Наполеон та Даву перемагають у битві при Йєні та Ауерштедті і виводять Пруссію з війни.

7-8 лютого 1807 р. у битві при Прейсіш-Ейлау гинуть 50 тисяч чоловік, однак перемога не дістається ні французам, ні росіянам та пруссакам.

14 червня 1807 р. у битві при Фридланді Наполеон розбив росіян. За Тільзитським миром Росія приєдналася до Континентальної блокади.

5-6 липня 1809 р. у битві при Ваграмі Наполеон розбив австрійців та знищив 5-ту антифранцузьку коаліцію.

З метою посилення своїх прав на владу, **1 квітня 1810 р. Наполеон одружується з дочкою австрійського імператора Марією-Луїзою**, яка пізніше народить спадкоємця – **Наполеона II**.

У 1812 р. 600-тисячна Велика Армія Наполеона здійснює похід на Росію. Бородинська битва (7 вересня) закінчується нічиєю.

**14 вересня 1812 р. Наполеон захоплює Москву.
Спалахує пожежа. Москва вигорає вщент.**

Настає зима. Голод, холод, партизани та російська армія змушують **Наполеона відступати з Росії**. Лише 30 тис. чоловік з колишньої 600-тисячної Великої Армії виходять з Росії через р. Березіну.

**26-27 серпня 1813 р. у битві при Дрездені
Наполеон розбив австрійців, пруссаків та росіян.**

BATAILLE DE DRESDE, LIVRÉE LE 26 AOUT 1813.

16-19 жовтня 1813 р. відбувається битва під Лейпцигом.
Наполеон зазнає поразки та втрачає землі на схід від Рейну.

Союзні війська займають Париж. Наполеон зрікається престолу у палаці Фонтенбло 4 квітня 1814 р.

Наполеон втрачає владу у Франції, однак зберігає титул імператора та відбуває на **острів Ельба**.

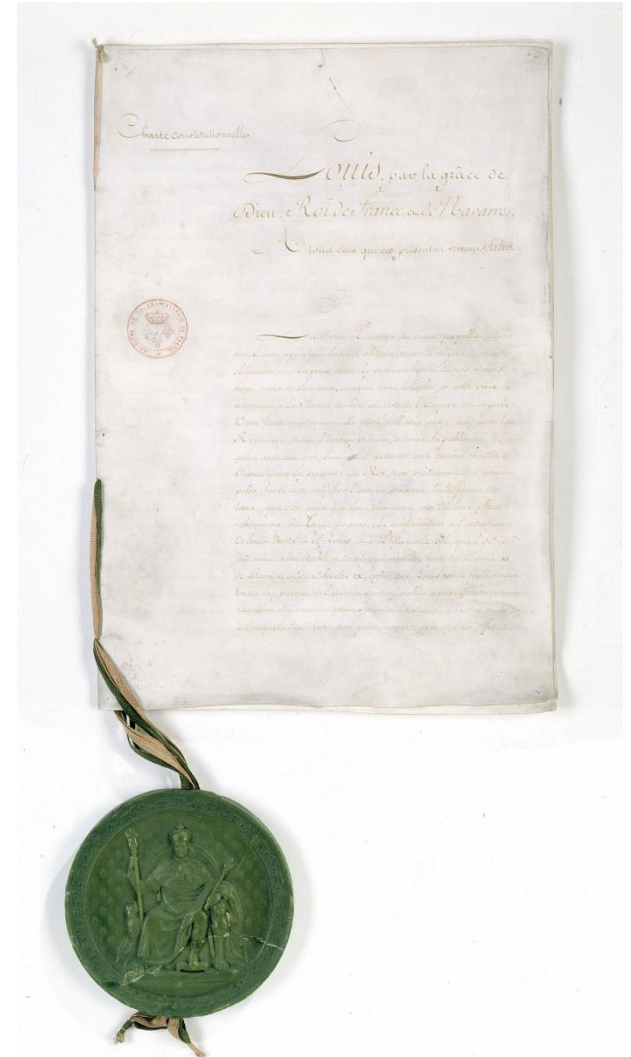

7. Реставрація Бурбонів. “Сто днів”. Віденський конгрес

Реставрація Бурбонів

- Після зречення Наполеона у Франції відбувається реставрація династії Бурбонів в особі Людовіка XVIII.
- Франція відновлюється у кордонах 1792 р.
- До влади прийшли прибічники феодалізму, однак відродити його виявилось неможливо.
- Значний вплив мали великі землевласники і промисловці.
- 4 червня 1814 р. Людовік XVIII підписав **Хартію 1814 р.**, за якою Франція проголошувалася **конституційною монархією**.
- Король мав широкі повноваження, був главою держави, головнокомандувачем, призначав чиновників, вирішував питання війни і миру.
- Парламент складався з Палати перів (призначуваних королем) та Палати депутатів (обиралися шляхом голосування).
- Загалом, Людовік XVIII не мав великого авторитету.

Віденський конгрес 1814-1815 рр. визначив політичну карту Європи після Наполеонівських війн.

“Сто днів” (20 березня – 7 липня 1815 р.): невдоволення політикою Людовіка XVIII підштовхнуло Наполеона повернутися у Францію і захопити владу. Армія перейшла на бік свого любимого імператора.

18 червня 1815 р. Наполеон зазнав поразки у **битві при Ватерлоо** від англо-пруських військ герцога Веллінгтона та маршала Блюхера.

Особливу доблесть у битві при Ватерлоо виявив граф П'єр Жак Етьєн Камбронн, командир 1-го полка піших єгерів Імператорської гвардії. Коли битва вже була програна, **Камбронн** вишикував у каре 2-й батальйон свого полку, і, будучи оточеним з усіх боків, на пропозицію здатися гордо відповів: **“Гвардія помирає, але не здається! Merde!”** Залпами англійських гармат і мушкетів батальйон було знищено майже повністю.

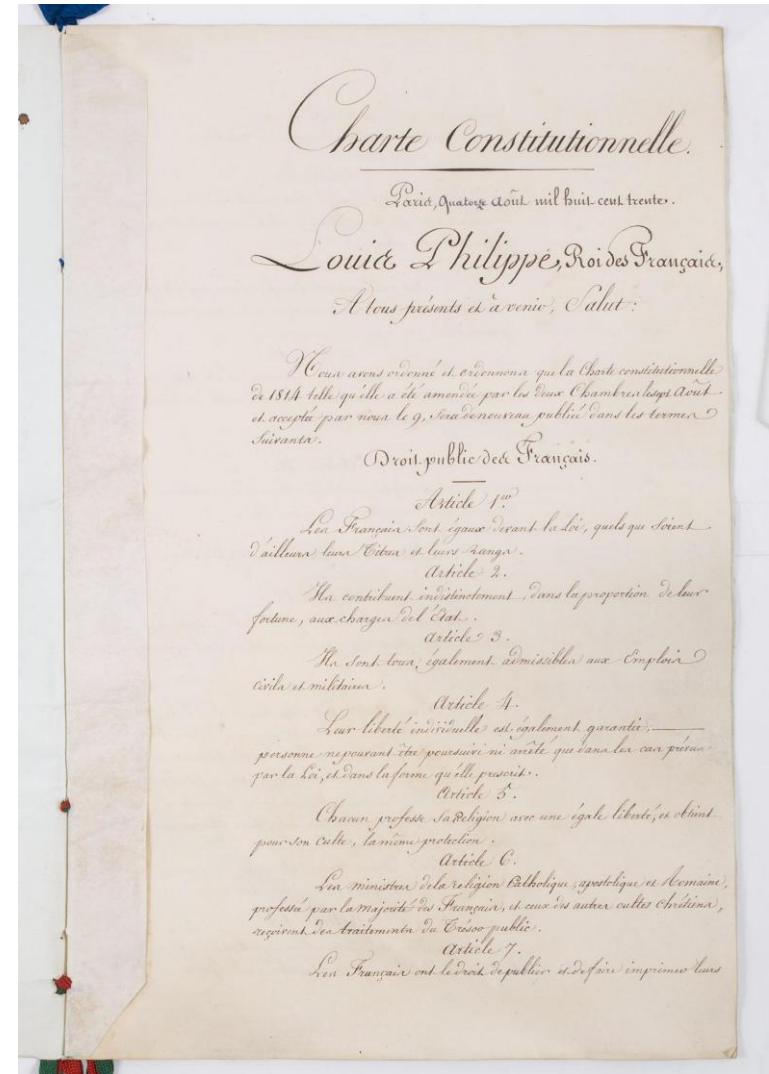

Наполеон (1769-1821) здався англійцям
та помер у засланні на **острові Святої Єлени**.

8. Липнева революція 1830 р.

- У 1830 р. відбувається Липнева революція, викликана реакційними тенденціями правління Бурбонів, прагненням буржуазії мати демократичну республіку.
- Владу одержав Луї-Філіпп I, герцог Орлеанський. 14 серпня 1830 р.
- Він ухвалив Хартію 1830 р., згідно з якою: католицтво втратило статус державної релігії, було проголошено свободу слова, заборонено цензуру, король володів виконавчою владою, однак законодавчу – ділив з обома палатами парламенту (Палатою перів та Палатою депутатів), запроваджувалася відповідальність міністерств, знижено майновий і віковий виборчий ценз, дозволялися робітничі союзи та страйки.

9. Друга Французька республіка (1848-1852 рр.)

Революція 1848 р.

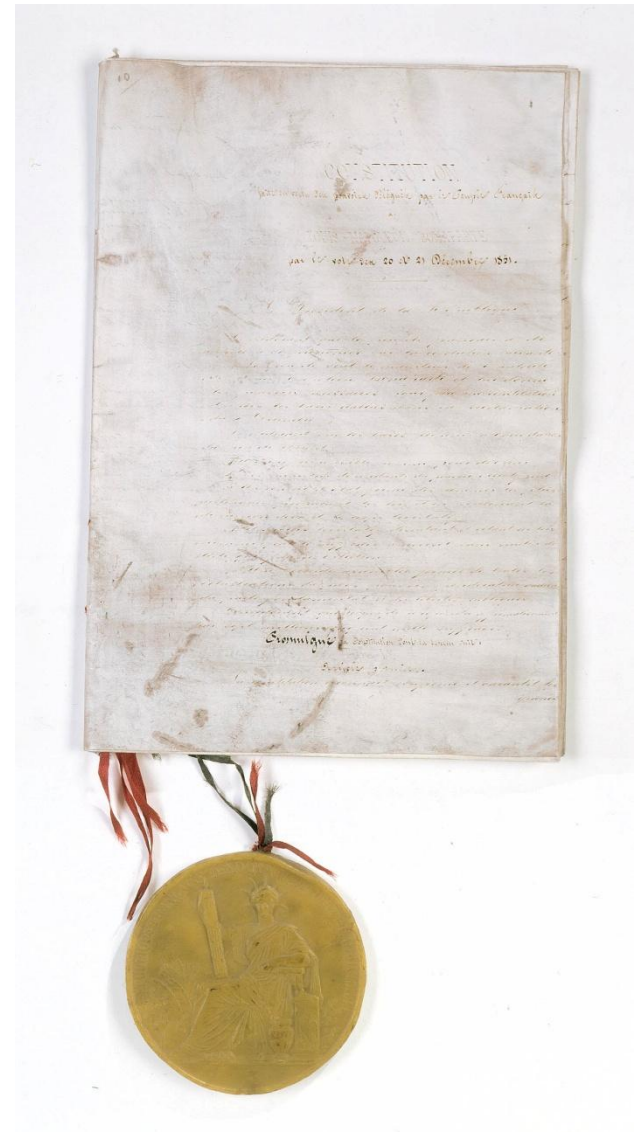
- Збагачення буржуазії та тяжке становище трудового народу спричинило буржуазно-демократичну Революцію 1848 р. 22 лютого 1848 р. Луї-Філіпп I Орлеанський зрікається престолу, проголошується Друга Французька республіка.
- Королівський трон було урочисто спалено, відновлено свободу слова, друку, зборів, введено 10-годинний робочий день.
- Згідно з новою **Конституцією 1848 р.:** законодавча влада переходила до однопалатного парламенту – Національних зборів (750 депутатів), вибори були таємними та загальними (голосували чоловіки, старші 21 року), Державна Рада попередньо розглядала законопроекти та контролювала адміністративні органи, виконавча влада належала Президенту Франції (обирався на 5 років), який створив Державну Раду (готувала законопроекти), Законодавчий корпус (приймав закони та бюджет), Сенат (охороняв Конституцію та політичні права громадян).
- **Президентом** Другої республіки було обрано **Луї Наполеона Бонапарта**, племінника Наполеона I.

10. Друга Французька імперія (1852-1870)

2 грудня 1851 р. Луї Наполеон Бонапарт здійснив державний переворот і проголосив себе імператором **Наполеоном III**.

- Було прийнято нову **Конституцію** 1852 р.
- Інститути парламентської демократії (законодавчі палати, вибори депутатів тощо) перетворилися у ширму необмеженої влади Наполеона III.
- 21 травня 1870 р. до Конституції було внесено доволі істотні зміни.
- Законодавча влада належала імператору, Сенату і Законодавчому корпусу.
- Міністри призначалися імператором і відповідали перед ним. Вся виконавча влада підпорядковувалася імператору.
- Законодавчі палати були безсилями.
- Панувало поліцейське свавілля.
- Наполеон III сприяв економічному прогресу (свобода акціонерного капіталу, вільна торгівля в Британію, реконструкція Парижа, будівництво Суецького каналу, всесвітні виставки в Парижі, пришвидшення індустріалізації, виникають великі промислові компанії).

11. Характеристика права буржуазної Франції

• ЦИВІЛЬНИЙ КОДЕКС НАПОЛЕОНА 1804 р.

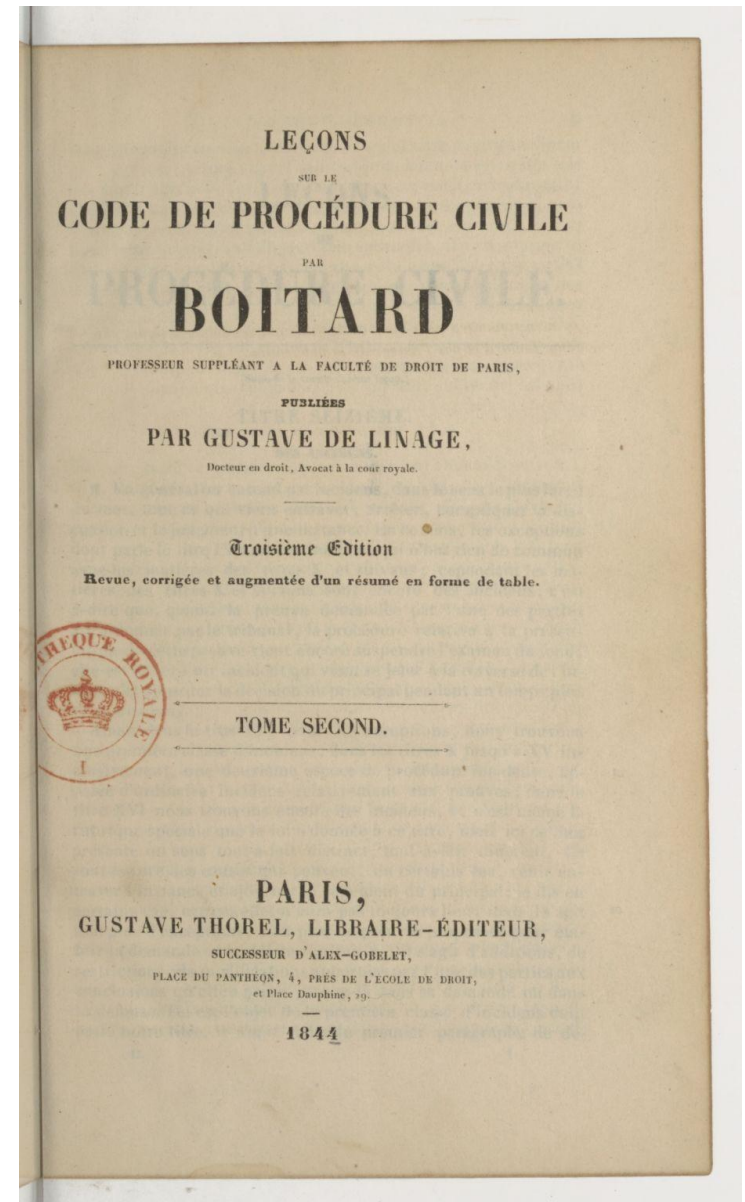
• *“Моя правдива слава полягає не в тому, що я виграв сорок битв; Ватерлоо затьмарить у пам’яті нащадків інші перемоги... Але що не забудеться і буде жити вічно, так це мій Цивільний кодекс”*

• (Наполеон Бонапарт).

- Окрім вищезгаданих конституційних документів (Декларація прав людини і громадянина 1789 р., Конституції тощо), важлива роль належала і галузевим джерелам права.
- У 1804 р. було ухвалено **Цивільний кодекс Наполеона**, котрий ліквідував феодальні відносини, закріпив цивільно-правову рівність громадян, необмеженість приватної власності та став зразком при кодифікації цивільного права по всьому світу.
- Цивільний кодекс Наполеона є чинним і понині. Спочатку він складався з 3-х частин (зараз – з 5-ти). Половинна норм Кодексу зберегли первинну редакцію. Кодекс Наполеона визначив правовий статус фізичних осіб, шлюбно-сімейні відносини, речові права, спадкування та зобов’язальне право.
- Було закріплено свободу підприємництва та право власності селян на землю.
- Детально визначалися права власника, заклад землі, порядок поділу майна між спадкоємцями. Спадкували родичі до 12 коліна, однак ближчі родичі усували дальніх від спадкування.
- Чоловік, як глава сім’ї, володів усім майном родини.
- Шлюб реєструвався не церквою, а державними органами.
- Дружина була зобов’язана слідувати за чоловіком (якщо він змінював місце проживання), не могла набувати і відчужувати майно, виступати в суді без дозволу чоловіка.
- Визначалися причини розлучень (зрада, образа, жорстокість, ув’язнення).
- Батькові належала влада над дітьми. Неслухняних дітей старше 16 років батько міг ув’язнити на 6 місяців.

Цивільний процесуальний кодекс Франції 1806 р.

- Цивільний процесуальний кодекс був ухвалений 12 квітня 1806 р. та прилюднений 24 квітня 1806 р. Є першим цивільним процесуальним кодексом у Франції. Являв собою сукупність різних процесуальних законів, оприлюднених під час Революції, Директорії, консульства та на початку Імперії, а також зберігав певні положення законодавства Старого режиму.
- Цивільний процесуальний кодекс Наполеона включав 1042 статті та застосовувався з 1 січня 1807 року.
- Був, по суті, був кодексом формальностей, який не містив усіх процедурних положень. Зокрема, він не містив жодного положення про організацію судової системи. Проте, він зберігав чинність більше століття: лише з 1935 року починають робитися спроби його перегляду, що тривали упродовж 40 років.

Кримінальний кодекс Наполеона 1810 р.

- **Кримінальний кодекс Наполеона 1810 р.**
ґрунтувався на принципі **“заборонено тільки те, що шкідливо, а що не заборонено, то дозволено”**, захищав приватну власність, проголошував рівність перед законом, визначав політичні злочини, відновлював такі покарання, як таврування, ганебний стовп, відрубання правої руки вбивцям батьків тощо.

Кримінально-процесуальний кодекс 1808 р.

- Був першим суто процесуальним законом.
- Втілював найважливіші положення Декларації прав людини і громадянина 1789 р.
- Судді призначалися урядом. Судова система включала такі елементи: мировий суд, суд виправної поліції (колегіальні, але без присяжних), апеляційний суд (колегіальний, з присяжними), касаційний суд, прокуратура (підтримувала обвинувачення та наглядала за законністю діянь чиновників судового апарату).
- КПК 1808 р. встановлював змішану, змагально-розшукову форму процесу. Попереднє слідство мало розшуковий характер, здійснювалося за таємною та письмовою процедурою. Слідчі судді могли видавати накази про явку обвинуваченого до слідчого, його арешт і привід, та могли самі допитувати обвинуваченого. На стадії судового слідства діяла змагальна форма процесу, гласність та усність. Обвинувачення підтримував прокурор. Голова суду мав право втручатися у судове слідство та спрямовувати його у певному напрямку.

Комерційний кодекс Франції 1807 року

- Друга кодифікація комерційного права була здійснена за часів Наполеону.
- У 1807 набув чинності Комерційний кодекс Франції, прийняття якого було обумовлено потребами оновлення комерційного права задля узгодження із новим Цивільним кодексом 1804 року. Комерційний кодекс увібрав у себе модернізовані положення *Ordonnance de Commerce* та *Ordonnance de la marine*.
- У завдання Комерційного кодексу з самого початку входило встановлення спеціальних правил, які регулювали б взаємовідносини між комерсантами.
- Комерційний кодекс 1807 року на момент його прийняття налічував 648 статей та складався з чотирьох книг:
- Книга I — «Про комерцію загалом» (фр. *Du commerce en général*) — містить правила як для індивідуальних комерсантів, так і для господарських товариств, для бірж і посередників, про вексель.
- Книга II — «Про морську торгівлю» (фр. *Du commerce maritime*) — визначає правове становище морських суден.
- Див. також: Морське право
- Книга III — «Про неспроможність і банкрутства» (фр. *Des faillites et des banqueroutes*).
- Книга IV — «Про комерційну юрисдикцію» (фр. *De la juridiction commerciale*).
- Отже, в Комерційний кодекс, на відміну від Цивільного, були включені правила процесу.
- Комерційний кодекс був виданий як спеціальний акт до Цивільного кодексу. У цьому кодексі містяться лише спеціальні правила, які застосовуються у сфері комерційного обороту. За відсутності спеціальних правил до комерційних операцій застосовуються загальні правила Цивільного кодексу (про власність, про договори тощо).
- Положення Комерційного кодексу Франції 1807 року мав значення для кодифікацій комерційного права в багатьох країнах світу, особливо в тих країнах романської системи права, де діють окремі комерційні кодекси: Аргентина, Бельгія, Бразилія, Іспанія, Португалія, Румунія, Чилі, Саудівська Аравія, Алжир, Венесуела та ін.

12. Становлення Паризької Комуни

- Паризька Комуна – це форма політичної організації французького революційного руху 1871 р. Проіснувала в Парижі 72 дні - з 18 березня до 28 травня 1871.
- Після невдалої війни з Пруссією (1870-71) у Франції постала складна політична ситуація. Спроба уряду А. Тьера 18.ІІІ.1871 роззброїти Національну гвардію Парижа загострила становище. Загони гвардійців без бою зайняли центр міста, оволоділи ратушею. Уряд утік до Версаля, вивів туди війська, поліцію, жандармерію. Влада опинилася у руках Центрального комітету Національної гвардії. Він провів вибори до міської ради, яка отримала назву «Паризька Комуна».

13. Державний лад Паризької Комуни

та її основні нормативні акти

- До складу Паризької Комуни ввійшло 86 осіб, у т. ч. 26 робітників, 30 службовців, діячі культури, журналісти, адвокати та ін. Серед членів Комуни були представники різних політичних течій, що призвело до утворення двох угруповань — «більшості» (бланкісти і неоякобінці) та «меншості» (переважно ліві прудоністи і бакуністи). Програмним документом П. к. 1871 стала Декларація до французького народу 1871. Головною метою революції вона проголошувала «визнання і зміцнення Республіки». Передбачалася повна автономія комун на всій території Франції. Органом центральної адміністрації країни мали стати Збори делегатів об'єднаних комун. П. к. 1871 була одночасно законодавчим і виконавчим органом. Вона оголосила себе «єдиною владою» в країні. Комуна визнала недійсними накази «версальського» уряду. Всі декрети приймалися на засіданнях Комуни, а виконувалися утвореними нею 9 галузевими комісіями: військовою; продовольства; фінансів; юстиції; громадської безпеки; праці, промисловості та обміну; громадських служб; освіти; зовнішніх зносин. Комісії очолювали делегати Комуни з широкими повноваженнями. Діяльність галузевих комісій координувалася Виконавчою комісією (з 1 травня – Комітетом громадського порятунку).
- П. к. 1871 реорганізувала державний апарат, ліквідувала постійну армію і поліцію. Було проголошено принцип виборності всіх державних службовців. Старий суд передбачалося замінити виборним народним судом. Порядок у Парижі підтримувала Національна гвардія. Було засновано посаду прокурора Комуни.
- Паризька Комуна провела ряд соціально-економічних заходів, зокрема секвеструвала майно прихильників уряду А. Тьєра, підвищила зарплату низькооплачуваним працівникам, скасувала штрафи із зарплати та ін. Демократичні перетворення торкнулися культури, народної освіти тощо. Комунарам, проте, не вдалося розвинути досягнутого успіху.
- Основними актами Паризької Комуни були декрети про скасування високих окладів чиновникам (02.04.1871), про відокремлення церкви від держави (02.04.1871), про утворення Комітету громадського порятунку (01.05.1871), про відстрочку платежів по векселях (12.04.1871), про заборону нічної праці в пекарнях (20.04.1871), про повернення майна, заставленого в ломбард (06.05.1871), про реквізицію пустуючих квартир буржуазії (24.04.1871), про заборону свавільних штрафів і відрахувань із заробітної плати (27.04.1871), а також Декларація Комуни до французького народу (19.04.1871).

14. Судові та каральні органи Паризької Комуни

- Планувалося, що суддів повинен обирати народ, однак в дійсності їх призначала Виконавча комісія.
- Першою інстанцією були мирові судді, які могли не мати юридичної освіти і розглядали незначні цивільні та кримінальні справи.
- Другою інстанцією було Звинувачувальне журі (з присяжними з числа членів національної гвардії).
- Було запроваджено “пролетарські принципи правосуддя”: рівний для усіх суд; виборність, відповідальність і змінюваність суддів; гласність суду; безоплатне здійснення запису актів громадянського стану.
- 5 квітня 1871 р. було прийнято “Декрет про репресії” (Декрет про заручників). Вводився інститут **заручників** (з-поміж членів чи прихильників Версальського уряду), що підлягали розстрілу у разі страт полонених комунарів. Загалом, Паризька Комуна розстріляла 64 з 200 заручників.
- Було прийнято Декрет про судову відповідальність шести членів Версальського уряду, запровадження кримінальної відповідальності за дезертирство тощо.
- Декрет від 14 квітня забороняв незаконні арешти, обшуки, реквізиції. Переслідувалися мародери.

15. Повалення Паризької Комуни.

Третя республіка у Франції

- Протистояння між Паризькою Комуною та урядом на початку квітня переросло у військові дії. 21 травня військо версальців захопило Париж, а 28 травня впала остання барикада паризьких комунарів. Паризька Комунa 1871 р. було жорстоко придушено: до 30 тисяч її учасників були розстріляні, а понад 50 тисяч – відправлені на каторгу, у заслання та ув'язнення.
- 4 вересня 1870 р. було проголошено Третю республіку, яка проіснувала до 10 липня 1940 р.
- Першим президентом Третьої республіки у кінці серпня 1871 р. проголосили Тьєра. Він підписав з Пруссією Франкфуртський мир, за яким Франція передавала Німеччині Ельзас і Пн.-Сх. Лотарингію, зобов'язувалася сплатити 5 млрд. франків контрибуції, французький уряд мав утримувати німецькі окупаційні війська до повної сплати контрибуції.
- У 1875 р. було прийнято нову Конституцію Франції, що містила 34 статті та включала “Закон про організацію Сенату”, “Закон про організацію державної влади”, “Закон про взаємини між державними владами”.
- 1889 р. президенти Третьої республіки були позбавлені реального впливу, збільшилися повноваження уряду, посилювалися позиції Національних зборів. Франція початку ХХ ст. досягла вершин ліберальної демократії та парламентаризму.
- Франція стає другою за значенням державою-метрополією з населенням колоній 56 млн. чол.

Презентацію підготував:
п. Сергій гербу Порай Джолос, к.ю.н.

